

voor goeden wijn juist het middel om op zijn prijs te komen.

Daardoor komt edele wijn juist tot zijn deugdelijkheid.

In dat bezinsel, in die heffe toch schuilt een kracht, die onder het stilligen zich aan den wijn mededeelt en hem voller, rijker smaakt geeft.

Heel anders staat het daarentegen met wrangen en bitteren wijn van onedele soort.

Ook die geeft uiteraard bij het stilligen een bezinsel, en ook bij slechten wijn heet dit bezinsel heffe, en ook in die heffe zit kracht, maar een kracht die bederft, en die, hoe langer de wijn er op ligt, den wijn al onbruikbaar maakt.

Even smaakgevend als de heffe in edelen wijn werkt, even wansmakig is de kracht die bij slechten wijn uit de heffe in het vócht opwerpt.

Om zulken verkeerden wijn althans bruikbaar te maken had men daarom van oudsher deze gewoonte, dat men, zoodra de heffe op den bodem van het vat was bezonken, zeer voorzichtiglijk de wijn in een ander vat werd overgetapt. Dan bleef de kwade heffe in het eerste vat liggen en kon in het tweede vat den wijn niet meer bederven. Soms zelfs deed men dat tweemaal, en als er weer een bezinsel op den bodem van het vat lag, tapt men nogmaals het vócht in een derde vat.

Zoo werd zulke kwade wijn, om hem draaglijk te maken van zijn bitteren smaak weg te nemen, *aan- en af geleid*.

En dat juist is het beeld van den zieltoestand van Gods kind.

Dan ligt de bekeerde mensch wel niet meer op de volle laag heffe van weles; maar toch, er is nog bezinsel in hem overgebleven, en een nieuwe heffe is telkens bezig zich te vormen.

Zoo werkt het oude kwaad nog na. En indien het daarbij nu blijft, en geen tweede al voortgaande reiniging intreedt, begint allengs die tweede bezinsel weer op te werken, en beide, geur en smaak van den wijn zijns levens, weer te bederven.

Dat is de zonde, als men ter oorzake van zijn eerste bekeering waant van verdere, voortgaande bekeering te kunnen afzien. Haast moet men zeggen: de oorzake van al de booze zonde, die nog zoo telkens ook onder Gods volk uitkomt.

En daarom kunt ge er niet ernstig en niet biddend genoeg op toezien, of niet weer een booze bezinsel in uw hart aandikt, en of niet opnieuw een kwade heffe haar wrang bezinsel en haar onreinen geur aan den wijn uws levens gaat mededeelen.

Wees er, zoodra ge dit merkt, dan toch bij. Blijft er niet op liggen en rust er niet op, maar loop uwen God aan, of Hij u toch met zijn trouwe hand opnieuw van wat in wat moge ledigen en nieuwe inneming u geven van den geest des edelen Wijnstoks.

Dat gaat dan soms door bange benauwdheden, door pijnlijke kantijding, door veel innerlijk oordeel.

Deins daar dan niet voor terug. Weer het niet af, maar zoek het veel meer. Klaag er niet over, maar leer er voor danken. Kns die trouwe Vaderhand, en als ze niet af.

Ge bestaat niet voor uzelf, maar alleen voor uw God, opdat Hem de geur uws levens welriekend zij op zijn altaren.

En komt nu alle zielsovervloed van Gods volk er telkens weer op neder, dat ge dat zelf niet kunt bewerken, en dat uw God alleen dien edelen geur in u kan uitbrengen, geef dan aan Hem uw ziele rustig over.

Alleen zooda Hij u bereidt, is uw zelfofferande heilig op zijn ouer.

heffe, dat bezinsel, waaruit al dat ongeestelijke in ons opkomt.

En al heeft dat bezinsel in uw hart nu ook nog zoo schoone kleur en al is het nog zoo krachtig, ge moet het niet liefhebben en het handhaven, ja, al lijkt het uitwendig ook nog zoozeer op de goede heffe, ge moet het durven verfoeien en van u doen.

Schijn misleidt hier, en alleen de wezenlijke kenner weet de kwade heffe van het goede bezinsel te onderscheiden.

Maar juist die kennis te onderscheiden biedt Gods Woord u aan. Hij, uw God, is de eenig volstrekte Kenner van uw menschelijk hart, die u hier geur van stank, die u wat goed smaakt en in zijn smaak verdorven is, doet onderkennen.

Buiten het licht zijns Geestes ziet ge dat verschil niet. Maar zoodra de straal van dat zuivere licht op het bezinsel van uw hart valt, ziet ge het bederf in de heffe uwer ziel even klaar voor oogen als ge bij het opensnijden de betuurlijke plekken ziet in den perzik, die om het fluweelen omkleedsel nog schoon leek; maar toch feitelijk bedorven en onleefbaar is.

Doch er is meer. Reeds straks merkten we op, dat zulke kwade wijn soms *meermalen* van wat in wat moest geleid worden, omdat er nog te veel van het oude bezinsel in overbleef.

En dat juist is het beeld van den zieltoestand van Gods kind.

Dan ligt de bekeerde mensch wel niet meer op de volle laag heffe van weles; maar toch, er is nog bezinsel in hem overgebleven, en een nieuwe heffe is telkens bezig zich te vormen.

Zoo werkt het oude kwaad nog na. En indien het daarbij nu blijft, en geen tweede al voortgaande reiniging intreedt, begint allengs die tweede bezinsel weer op te werken, en beide, geur en smaak van den wijn zijns levens, weer te bederven.

Dat is de zonde, als men ter oorzake van zijn eerste bekeering waant van verdere, voortgaande bekeering te kunnen afzien. Haast moet men zeggen: de oorzake van al de booze zonde, die nog zoo telkens ook onder Gods volk uitkomt.

En daarom kunt ge er niet ernstig en niet biddend genoeg op toezien, of niet weer een booze bezinsel in uw hart aandikt, en of niet opnieuw een kwade heffe haar wrang bezinsel en haar onreinen geur aan den wijn uws levens gaat mededeelen.

Wees er, zoodra ge dit merkt, dan toch bij. Blijft er niet op liggen en rust er niet op, maar loop uwen God aan, of Hij u toch met zijn trouwe hand opnieuw van wat in wat moge ledigen en nieuwe inneming u geven van den geest des edelen Wijnstoks.

Dat gaat dan soms door bange benauwdheden, door pijnlijke kantijding, door veel innerlijk oordeel.

Deins daar dan niet voor terug. Weer het niet af, maar zoek het veel meer. Klaag er niet over, maar leer er voor danken. Kns die trouwe Vaderhand, en als ze niet af.

Ge bestaat niet voor uzelf, maar alleen voor uw God, opdat Hem de geur uws levens welriekend zij op zijn altaren.

En komt nu alle zielsovervloed van Gods volk er telkens weer op neder, dat ge dat zelf niet kunt bewerken, en dat uw God alleen dien edelen geur in u kan uitbrengen, geef dan aan Hem uw ziele rustig over.

Alleen zooda Hij u bereidt, is uw zelfofferande heilig op zijn ouer.

Amsterdam, 20 November 1896.

Gereformeerde beginselen van Staatsrecht.

De Vrije Universiteit heeft bij haar oprichting het standpunt ingenomen, dat het onderwijs, ook over het Staatsrecht, in hare scholen, *geheel en uitsluitend rusten zou op de Gereformeerde beginselen*.

Wat is onder deze formule te verstaan? Stellig, dat het wetenschappelijk onderzoek, dat zal worden ingesteld, *niet vrij is in zijn uitgangspunt*.

Is toch zulke onderzoek ook in zijn uitgangspunt vrij, dan legt de onderzoeker zelf, naar eigen goedvinden, den grondslag, waarop hij bouwen zal; en hier was hem een *reeds gereed liggend fundament* aangewezen, opdat hij daarop zou bouwen.

Dat fundament waren: *de Gereformeerde beginselen*.

En op dat fundament moest hij bouwen. Daarop *geheel*. Daarop *uitsluitend*.

Aldus zegt het Art. 2 der Statuten, aldus luidende:

De Vereniging staat voor alle onderwijs, dat in hare scholen gegeven wordt, geheel en uitsluitend op den grondslag der Gereformeerde beginselen en erkent misdien als grondslag voor het onderwijs in de Godgeleerdheid de drie Formulieren van eenigheid, welke die in den late 1619 door de Nationale Synode van Dordrecht voor de Nederlandsche Gereformeerde kerken zijn vastgesteld; een zoodanig gezag daaraan hechtende, als genoemde Synode, bijkens hare eigen handwijze en hare acten, aan de Belijdenisschriften der Nederlandsche Gereformeerde kerken heeft toegekeerd.

In verband hiermede is het van het uiterste gewicht, helder in te zien, wat b.v. voor het onderwijs in het Staatsrecht de bedoelens is van deze woorden. Welk het fundament, *de grondslag* is, waarop het onderwijs in het Staatsrecht *geheel en uitsluitend* moet rusten.

Die vraag nu acht men van zekere zijde in dien zin te moeten beantwoorden, *dat het onderzoek gebonden zij aan Gods Woord, opgevat naar de Belijdenisschriften der Gereformeerde kerken*.

Dit antwoord schijnt ons onaannemelijk. 1°. *Statuten*.

Ware toch de bedoeling van de stichters der Vrije Universiteit geweest, den hoogleraar in het Staatsrecht te binden aan Gods Woord, opgevat naar de Belijdenisschriften der Gereformeerde kerken, zoo zouden zij zulks in het Statuut aldus hebben uitgedrukt.

Dit deden zij echter niet.

Zij hebben in het Statuut wel de hoogleraren in de Godgeleerdheid, maar niet den hoogleraar in het Staatsrecht gebonden aan die Belijdenisschriften.

Sterker nog, zij hebben ook de hoogleraren in de Godgeleerdheid niet aan die Belijdenisschriften als zoodanig gebonden. Dit zou ongereformerd zijn geweest. Maar onder het voorbehoud, dat het gezag van deze Belijdenisschriften niet verder strekking had, dan dit naar Gereformeerde kerkrecht mocht.

Daar alzoo in het Statuut bij wijze van *uitzondering* alleen de hoogleraren in de Godgeleerdheid aldus gebonden werden, zoo volgt hieruit logisch, dat de overige hoogleraren er niet aan werden gebonden.

Voor alle hoogleraren werd slechts één band gelegd, t. w. aan de *Gereformeerde beginselen*, en met deze algemeene stelling werd door het woordeke *misdien* voor die in de Godgeleerdheid afgeleid, dat zij, *overmits* zij evenals alle andere hoogleraren gebonden werden aan de Gereformeerde beginselen, zich te gedragen hadden naar de Belijdenisschriften.

Die conclusie werd er voor hen uit afgeleid; niet voor de overigen. En hiermee werd alzoo uitgesproken, dat de gevolgtrekking uit de algemeene stelling wel voor hen, maar niet voor de overige hoogleraren, gereed lag in de verwijzing naar de Belijdenisschriften.

Hieruit volgt, dat het zeggen: een hoogleraar in het Staatsrecht is aan de Gereformeerde beginselen niet anders gebonden, dan naar de Belijdenisschriften, het Statuut onjuist uitlegt.

Art. 2 der Statuten sluit deze uitlegging door haar duidelijke bewoordingen uit.

En evenmin kan men zeggen: Dus is de hoogleraar in het Staatsrecht uitsluitend gebonden aan Gods Woord, en niet eens aan de Belijdenisschriften.

Immers, de volstrekte gebondenheid aan Gods Woord is *in* der Gereformeerde beginselen; is wat men noemt: *het formeele beginsel* der Gereformeerden.

Ware dat bedoeld, dan had er diensvolgens moeten staan, dat het onderwijs in het Staatsrecht alleen rust op het beginsel der Gereformeerden.

Maar dit staat er niet.

Er staat: op de Gereformeerde beginselen, *in het meervoud*.

Hieruit volgt, dat er behalve het formeele beginsel in het gezag van Gods Woord, nog andere beginselen bedoeld zijn, die ook voor het onderwijs in het Staatsrecht tot uitgangspunt moesten strekken.

Statuutair is het alzoo uitgemaakt en bewezen, dat de gegeven uitlegging onhoudbaar is, en niet kan bestaan.

2°. Krachtens den aard der zaak.

Moet naar den eisch van art. 2. het onderwijs in het Staatsrecht *geheel en uitsluitend* rusten op den grondslag der Gereformeerde beginselen, dan mag in den bouw van dat Staatsrecht geen enkele muur, geen enkele zuil omhoog gaan, die met het grondvlak niet rust op die beginselen als fundament.

Men mag dus ook niet op eigen gelegenheid bouwen, en voor zooveel noodig de Gereformeerde beginselen slechts als toetssteen bezigen, om zijn bouw te keuren.

Toetssteen en grondslag zijn twee geheel verschillende begrippen.

Als ik een toetssteen bezig, werk ik eerst zelf naar eigen aandrif, en keur daarna hetgeen ik werkte niet dien toetssteen.

Is mij daarentegen een *fundament*, een *grondslag* aangewezen, dan mag ik niet bouwen naar eigen inzicht, maar heb ik elken muur dien ik optrek, op te trekken op dien grondslag, en moet ik alzoo voor elken muur een aanwijzende plaats op dien grondslag vinden.

Anders kan ik niet bouwen.

Bij dusdanig onderwijs in het Staatsrecht moet derhalve het begin zijn, dat ik aan toet: *Daar en alzoo ligt de grondslag*. Dat is op dien grondslag de plek voor desen muur. En op die plek van den grondslag bouw ik.

Bij wat mogelijkheid zou men nu kunnen zeggen, dat die deelen van den grondslag waarop de Staatsrechtelijke muur moet worden opgetrokken, genoegzaam in de Belijdenisschriften *eener kerk* zouden zijn aangewezen?

Een kerk belijdt wat op kerkelijk terrein thuis hoort, en omtrent hetgeen niet rechtstreeks tot de kerk behoort, alleen datgene wat met het kerkelijk leven in nader verband staat.

Slechts in drie artikelen roert de Belijdenis der Gereformeerde kerken Staatsrechtelijke vraagstukken aan; t. w. in Art. 28, 36 en 39.

In Art. 28 wordt beleden, dat men de Overheid weerstaan moet, zoo ze den Christen dwingen wil in een valsche kerk te blijven of hem beletten zich bij de ware kerk te voegen.

In Art. 36 wordt de plicht der Overheid jegens de kerk en van de leden der kerk jegens de Overheid beschreven. Het opschrift alsof dit Artikel van *het ambt der Overheid* handelt, is, gelijk men weet, onecht.

En eindelijk wordt in Art. 39 beleden, dat in het jongste oordeel Christus zijn martelaren tegenover de tyrannische Overheden in het gelijk zal stellen.

Eventzoo wordt nog in den Catechismus der Gereformeerde kerken alleen in Vraag 104 en 105 deze materie aangevoerd. In Vraag 104 om ons den plicht der gehoorzaamheid op te leggen jegens *sallen* die over ons gesteld zijn; en in Vraag 105 om te erkennen, dat de Overheid gebonden is den moordenaar met den dood te straffen.

Wel wordt nog ook in Vraag 110 van de Overheid gesproken, maar niet belijdend, doch alleen om het feit te constateeren, dat de Overheid den diefstal straft; evenals in Vraag 101 vermeld wordt, dat, *als* de Overheid den eed vergt, wij dien afleggen *mogen*.

In de Canones van Dordrecht komt niets voor.

Wat vooraf te vermoeden viel, wordt

alzoo door inzage deser Belijdenisschriften bevestigd, t. w. dat in zake het Staatsrecht alleen die algemeene en bijzondere gegevens in de Belijdenisschriften voorkomen, die betrekking hebben op hetgeen de Overheid aan de kerk of de kerkleden aan de Overheden schuldig zijn.

De vorm waarin enkele dier bepalingen zijn ingekleed, is voorts uitsluitend als tegenstelling tegen de Dooperschen genomen. Deze wilden *geen* eed, *geen* doodstraf, *geen* Overheid.

En de Belijdenisschriften willen doen uitkomen, dat men met het drijven der Wederdoopers geen gemeenschap had.

Hieruit nu ontstaat de vraag, of een Staatsrecht kan worden opgetrokken op een grondslag, die uitsluitend een fundament aanbiedt voor de wederzijdsche verhouding van Overheid en kerk.

Natuurlijk niet.

Een onderwijs in het Staatsrecht, dat geen ander fundament had, zou dus of uitsluitend de verhouding van *Kerk en Overheid* moeten behandelen, of ook het overige geven, maar dan voor dat onderwijs zelf het fundament *niet bezitten* der Gereformeerde beginselen, en alzoo zou zulk een onderwijs *niet geheel en uitsluitend*, zooda Art. 2 eischt, maar slechts voor een *zeer klein deel* op de Gereformeerde beginselen rusten.

Hieruit blijkt derhalve, dat Art. 2 zeer terecht voor het niet-theologische onderwijs, en dus ook voor dat Staatsrecht een *brederen* grondslag heeft aangewezen, door voor grondslag te nemen, *niet* de Belijdenisschriften, maar de *Gereformeerde beginselen*.

Hiermede is natuurlijk niet ontkend, dat er in onze Belijdenisschriften niet allerlei gegevens omtrent God, de schepping, den mensch, de zonde, het recht enz. voorkomen, waarmede allerlei onderwijs, en zoo ook dat in het Staatsrecht te rekenen heeft; maar er is mee bewezen, dat hetgeen de Belijdenisschriften over zaken van Staatsrechtelijke aard geven, op verre na niet genoegzaam is, om er een Staatsrecht op te doen rusten.

En 3°. Conclusie.

Een hoogleraar in het Staatsrecht, die oordeelde dat de constitutionele staatsinstellingen verkeerd zijn, en dat een bestuurswijze gelijk die in Rusland bestaat, ook ten aanzien, ja, allerwegen behoorde te worden ingevoerd, zou niet in strijd komen met de Belijdenisschriften der Gereformeerde kerken, eenvoudig wijl deze zich niet met geen woord over dezen vorm van het Staatsbestuur uitlaten.

Een hoogleraar in het Staatsrecht, die oordeelde, dat alle kiesrecht moest worden afgeschaft, en dat de Overheid zeve de leden der Staten-Generaal zou hebben aan te wijzen, zou met geen enkel artikel der Belijdenisschriften in botsing geraken, eenvoudig wijl deze geschriften zich niet met woord over het kiesrecht uitlaten.

Een hoogleraar in het Staatsrecht, die leeraarde, dat alle budgetrecht moest worden afgeschaft, en dat de vorst des lands mocht opleggen en innen wat hem noodig dacht, zou niet met één artikel der Belijdenisschriften in strijd komen, eenvoudig wijl geen enkel artikel dier geschriften zich met het budgetrecht inlaat.

Een hoogleraar in het Staatsrecht, die leeraarde, dat de gewetensvrijheid alleen aan de leden van een bepaalde kerk mocht worden gegund, zou in gelijk geval verkeeren.

Zoo ook een hoogleraar, die de instelling van een onafhankelijke rechterlijke macht afkeurde.

En zoo zou men kunnen voortgaan met allerlei leeringen van Staatsrechtelijken aard in de school der Vrije Universiteit te leeren, waar niemand iets tegen zou kunnen doen, bijaldie de gegeven explicatie van Art. 2 der Statuten doorging.

Erkent nu intusschen een ieder, die de historie kent en deskundige is in de historie van het Staatsrecht, dat juist in die landen waar het Calvinisme invloed oefende, de constitutionele Staatsinstelling, de keuze van het parlement door het volk, het budgetrecht, de gewetensvrijheid, de onafhankelijkheid der rechterlijke macht, en zooveel meer, of ingevoerd of bevestigd werden, dank zij den invloed der Gereformeerde beginselen, dan zal het toch wel zonneklaar zijn, dat al zulk onderwijs niet alleen niet op de Gereformeerde beginselen rusten zou, maar er lijnrecht tegen zou ingaan.

En toch, met de aangeboden formule in de hand, d. i. met geen anderen band dan aan de Gereformeerde Belijdenisschriften, *zou zulk een anti-Gereformeerd onderwijs aan de Vrije Universiteit niet te woen zijn*.

De Vrije Universiteit zou zich gedwongen zien, zulk een hoogleraar te laten voortdoeren en voor haar eigen geld, en op haar eigen naam, in haar eigen scholen, de Gereformeerde beginselen moeten laten onderwijzen.

Immers of men hier al tegen iwerpt, dat de aangeboden formule, niet zegt: aan de Belijdenisschriften, maar aan Gods Woord naar de Belijdenisschriften, haat niets hoegenaamd.

Men weet hoe van zekere zijde de stellige uitspraak der Heilige Schrift over de doodstraf is uitgelegd.

Maar bovendien de Russische politiek, evenveel als de politiek van Filips en Alva beriep zich steeds op Gods Woord.

Hier is alzoo nadere bepaling noodig.

En als nadere bepaling wordt ons op niets anders gewezen dan op de Belijdenisschriften der Gereformeerde kerken, die omtrent al deze hoofdpunten van Staatsrecht eenvoudig niet het minste uitsluitel geven.

Hiermede achten we en statutair, en wat den aard der zaak betreft, en concreet te hebben aangewezen:

1°. dat de stichters der Vrije Universiteit Art. 2 zoo niet hebben bedoeld;

2°. dat op deze voorstelling geen vrije Gereformeerde Universiteit zou kunnen rusten; en 3°. dat naar de gegeven explicatie de Vrije Universiteit gedwongen zou kunnen worden, om de Gereformeerde beginselen op Staatsrechtelijk gebied te onderwijzen en te bestrijden.

Een betoog waaruit volgt, dat de voorstelling, als onder *»Gereformeerde beginselen»* als grondslag voor het Staatsrecht te verstaan ware: *gebondenheid aan Gods Woord naar de opvatting van de Belijdenisschriften der Gereformeerde kerken*, een uitdenksel is, dat in 1879 niet kan bedoeld zijn, en in zich zelf volstrekt onhoudbaar is.

Prachtige vraag.

Nog altoos bestaat Teylers Genootschap, op het laatst der vorige eeuw gesticht, om den Christelijken godsdienst te verdedigen. Ziehier de vraag die het ditmaal als prijsvraag uitschreef:

»Wat blijft er bij den tegenwoordigen stand der Nieuwtestamentische critiek historisch zeker aangaande den persoon en het leven van Jezus?»

Wat dunkt u van dezen toon? Is het niet de stijl van de crediteuren in een failliet boedel?

Alles schijnt weg. Misschien dat er nog iets van terecht komt.

Vraag: Op hoeveel procent zou het akkoord nog te sluiten zijn?

Amerika.

In zake de particuliere school in Amerika ontvingen we onderstaand schrijven, waaraan we gaarne een plaats verleenen.

Het luidt als volgt:

Hooggeacht Heer Redacteur!

De recensie, die van uwenwege op de »Lichtstralen», schijnende op onze schoolquaestie kwam, noodzaakt mij, nog een enkel straalje in uw blad te ontsleken ter verduidelijking van enkele uitdrukkingen, die ongetwijfeld door gebrek aan licht uit uw pen gleden, en nu, als dwaallicht, een verkeerde voorstelling doen ontstaan.

Als daar n.l. in de Heraut van 16 October onder »De schoolstrijd in Michigan» sprake is van: *»sterk sinds»* Roomsche, Iersche immigranten de vrije school verlangden, ook *»zekere kring van Protestanten»* met de veroordeeling der »Staatschool» *»een zekere beweging»* begonnen, om eigen scholen voor hunne kinderen te begeren, dan vinden we deze bewering *onwaar*, en de benamingen *zoo vreemd*, dat wij, ging het niet over »Lichtstralen», onszelf er niet aan konden kennen. Immers, wij weten van de Roomsche Ieren zoo weinig als niets; wij wisten niet, dat er zulk een voorbeeld was. En waar men dan in »zekeren kring van Protestanten» er door zou kunnen worden opgewekt, wij hebben de eer ons aan te dienen als echt Gereformeerde menschen, *zoo Gereformeerde*, dat wij de tegenwoordige ontwikkeling der cardinale Gereformeerde punten, zooda ze in »the old country» aan de orde zijn, met belangstelling en oordeel meenen na te gaan. Daarom ook durven wij zonder zelfverheffing verklaren, dat wij in zake opvoeding en onderwijs uit eigen oogen zien en niet op Roomsche Ieren.

De »zekere beweging» is dan ook niets anders, als de uitdrukking van den drang des harten, dat behoefte heeft, de kinderen des Verbonds op te voeden, zooda de Gereformeerde leer daartoe Gereformeerde ouders verplicht.

Deze overniging leefde hier reeds jaar en dag; teminste zoolang, als er Hollanders zijn, die weten, wat de Christelijke school in Nederland is en doet voor de ons dierbare beginselen.

In 1892 nu kwam het tot een organisatie, en werd tijdens de Synode der Hollandische Christelijke Gereformeerde kerk te Grand Rapids de »Vereniging voor Christelijk Onderwijs op Gereformeerden grondslag» opgericht. Deze vereniging staat en werkt sedert dien overeenkomstig haar Reglement, waarvan ik U hierbij een exemplaar doe toekomen.

De »beweging» is dus niets anders, als het streven van zeer bepaald Gereformeerde ouders, die voor hunne kinderen Gereformeerde School-onderwijs willen doen opbloeien uit de Gereformeerde Verbonddie.

Voorts M. de R. namen wij met belangstelling kennis van uwe opmerkingen, al is 't waar, dat, naar onze meening, door de »Lichtstralen» de lijnen onzer positie en roeping scherper waren getoekend dan ze in uwe beschouwing uitkwamen.

Laat mij u nog mogen opmerken, dat wij hier in onze Staten geen »Staatschool» kennen. De school is eigendom der ouders; de publieke school is dus volkomen de school van het publiek, en is het met volken nadruk, ook waar de organisatie in wettelijke bepalingen is begrepen, *eene volkschool*. Nu komt het er maar op aan, hoe het publiek is: zoo is ook de school.

De schoolwet kent geen Christendom; slechts is er hoop, dat de huishoudelijke inrichting der plaatselijke school haar een Christelijk karakter geeft. Het komt er dus maar op aan, in welke plaats ge woont, of tot welk schooldistrict ge behoort. Dan bestaat de mogelijkheid en ook de werkelijkheid, dat men een voldoende Christelijke, publieke school heeft, edoch, in strijd met de wet; maar *waar* geen klager is, is geen rechter.

Nu begrijpt men, dat dit op slechts enkele plaatsen zoo kan, omdat het publiek bijna nergens zoo eenstemmig, Christelijk gezind is, en dan heft ge de school te nemen zooda ze is. En hoe is ze dan? Niets, geen sier beter als de »moderne sekte-school» in Nederland!

Ik wil dit, indien verlangd, met wet en praktijk bekwamen.

Zal dus het Gereformeerde Hollandsche volk (ik spreek op verre na niet van invloed uitroeten) bij zijne beginselen bewaard blijven, dan moet het in bijzonder, »goed Amerikaansche scholen» heel zoeken, of ge zult na hetrekkelijke korten tijd dat Gereformeerde Volk en de »Galvinistische beginselen» in 't verre Westen niet meer kunnen vinden! God doe zulks inzien, en gebruikte daartoe ook uw uitgesproken oordeel, waardoor wij in ons streven voor bijzondere, dat is in ons geval Gereformeerde, scholen werden bevestigd.

Met dank voor de opname deser regelen, M. de Red. blijft ik met hoogachting.

Uw Dn. en Br. in Christus, B. J. BENNYN.

Grand Haven, Mich. Sec. v. d. Ver. v. Chr. Ond. op Gereformeerden grondslag.

In antw.

We heb

to the con

justy to in

tem of the

the Rev. J.

Dit we

zijden groo

Men zal

waarlijk lu

wel kenner

publieke s

in Amerika

weten wat

inrichting d

gund; en

meerderhe

lijk wil tint

En moe

we hier t

het ons st

stelsels v

land, ook

Dr. Kuyp

Dat we

zigden, wa

men maar

Nederland

strek niet

Staten van

stichten, m

aan het be

een eigen

initiatief v